

Analiza sudske i tužilačke prakse u oblasti visokotehnološkog kriminala

Autor:

Mihailo Pavlović

Recenzentkinja:

Ana Toskić Cvetinović

Izdavač:

Partneri Srbija

Prelom i dizajn:

Kliker dizajn

Beograd, decembar 2024. godine

Ova publikacija je izrađena uz podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan koji implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM), a finansijski podržava Ministarstvo spoljnih poslova Kraljevine Norveške. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost izdavača i ne odražava nužno stavove Centra za promociju civilnog društva, Center for Research and Policy Making (CRPM), Institute for Democracy and Mediation i Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Norveške.

Sadržaj

Uvod – Zašto nam je potrebna analiza sudske prakse u oblasti visokotehnološkog kriminala?.....	5
Metodologija i dobijeni podaci	7
Podaci dobijeni od tužilaštva i suda na osnovu zahteva	7
Institucionalni kapaciteti	9
Krivično delo neovlašćeni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži i elektronskoj obradi podataka iz člana 302 Krivičnog zakonika	10
Krivično delo sprečavanje i organičavanje pristupa javnoj računarskoj mreži iz člana 303 Krivičnog zakonika	11
Krivično delo prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju iz člana 185 Krivičnog zakonika	11
Zaključak.....	17

Uvod – Zašto nam je potrebna analiza sudske prakse u oblasti visokotehnološkog kriminala?

Cilj analize jeste da sagleda sudske postupke koji su vođeni pred Višim sudom u Beogradu od strane Višeg javnog tužilaštva u Beogradu - Posebnog odeljenja za visokotehnološki kriminal u periodu od 1. jula 2023. godine zaključno sa 30. junom 2024. godine, a koji su vezani za korpus dela iz ove oblasti. Ona predstavlja nastavak prethodne analize koja je obuhvatila period do 1. jula 2023. godine, tako da se proteže na ukupan period od pune dve godine rada suda i tužilaštva u pogledu ovih krivičnih dela. Kao i prethodna analiza, i ova dopuna je izvršena kako bi se uočilo na koji način tužilaštvo i sud pristupaju ovim predmetima, po pitanjima sankcija koje sud izriče za izvršena krivična dela, koje okolnosti smatra olakšavajućim, odnosno otežavajućim prilikom izricanja sankcije, koje vrste mera, pored sankcija za izvršeno delo, eventualno izriče okrivljenima i kako se odnosi prema žrtvama krivičnih dela iz ovog korpusa.

Analiziranje prakse sudova i tužilaštava u oblasti visokotehnološkog kriminala pruža uvid u efikasnost pravosudnog sistema u suočavanju sa sve kompleksnijim pretnjama u digitalnom prostoru. Bez detaljne analize postupanja, nemoguće je precizno oceniti da li pozitivni pravni okvir pruža adekvatan osnov za procesuiranje ovih krivičnih dela, kao i da li postoje sistemski ili institucionalni problemi koji utiču na doslednu primenu zakona, ali i ispunjavanje međunarodnih standarda iz ove oblasti. Nalazi predstavljeni u ovoj analizi ukazuju na niz izazova, uključujući nedostatak specijalizovanih odeljenja u sudovima, nepostojanje jasno definisanih standarda za primenu olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, ograničene institucionalne kapacitete, poput nedovoljnog broja tužilaca i sudija sa specijalizovanim znanjima iz oblasti informatičkih tehnologija, ali povremeno i na nerazumevanje osnovnih pojmova visokotehnološkog kriminala od strane nosilaca pravosudnih funkcija. Analizom se identifikuju postojeći nedostaci, ali se navode i preporuke za unapređenje procesnih standarda i kapaciteta institucija, kako bi se postigla bolja zaštita žrtava i efikasnije sankcionisanje izvršilaca ovih krivičnih dela.

Ova analiza predstavlja nastavak [Analize stanja u oblasti borbe protiv visokotehnološkog kriminala i inspeksijskog nadzora u oblasti informacione bezbednosti \(uz pregled sudske i tužilačke prakse za period od 01.07.2022. do 30.06.2023. godine\)](#). Imajući u vidu da se relevantni propisi nisu menjali od objavljivanja prethodne analize, pred Vama se nalazi pregled relevantne sudske i tužilačke prakse za period od 01.07.2023. do 30.06.2024. godine.

Metodologija i dobijeni podaci

U svrhu izrade analize, upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja Višem sudu u Beogradu i Posebnom tužilaštvu za visokotehnoški kriminal. Nakon dobijenih podataka, izvršena je njihova analiza, uključujući i upoređivanje sa podacima dobijenih za prethodnu godinu u meri u kojoj su oni bili uporedivi.

■ Podaci dobijeni od tužilaštva i suda na osnovu zahteva

Od tužilaštva je traženo da dostave podatke o tome koliko postupaka se trenutno aktivno vodi za krivična dela: - protiv bezbednosti računarskih podataka iz člana 298, člana 299, člana 300, člana 301, člana 302, člana 303, člana 304 i člana 304a Krivičnog zakonika; - protiv intelektualne svojine iz člana 198, člana 199, člana 200, člana 201 i člana 202 Krivičnog zakonika, kod kojih se kao objekat ili sredstvo izvršenja krivičnih dela javljaju računari, računarski sistemi, računarske mreže i računarski podaci, kao i njihovi proizvodi u materijalnom ili elektronskom obliku, ako broj primeraka autorskih dela prelazi 2000, ili nastala materijalna šteta prelazi iznos od 1.000.000 dinara; - protiv polne slobode iz člana 185 i 185b Krivičnog zakonika, kod kojih se kao objekat ili sredstvo izvršenja krivičnih dela javljaju računari, računarski sistemi, računarske mreže i računarski podaci, kao i njihovi proizvodi u materijalnom ili elektronskom obliku. Pored ovih podataka, traženi su i podaci o tome koliko nosilaca javnotužilačke funkcije je raspoređeno u Posebno tužilaštvo za borbu protiv visokotehnoškog kriminala Višeg javnog tužilaštva u Beogradu i koliko tih nosilaca javnotužilačke funkcije poseduje posebna znanja iz oblasti informatičkih nauka, kao i podatak o tome da li postoji pravilnik, odluka ili neki drugi akt kojim su definisani parametri koji određuju šta se podrazumeva pod „znanjima iz oblasti informatičkih nauka“, propisanih članom 5 stav 2 Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnoškog kriminala, dostavljanje takvog akta, ili, ukoliko ga nema, razjašnjenje kriterijuma po kojima se određuje da li javni tužilac poseduje „znanja iz oblasti informatičkih nauka“.

Od suda su tražene kopije prvostepenih i drugostepenih presuda u svim postupcima koji su stekli svojstvo pravosnažnosti u periodu od 1. jula 2023. godine, do 30. juna 2024. godine za krivična dela koja su navedena i u zahtevu upućenom tužilaštvu, kao i podaci o tome koliko sudija je raspoređeno u Odeljenju za borbu protiv visokotehnoškog kriminala Višeg suda u Beogradu, potom koliko tih sudija poseduje posebna znanja iz oblasti informatičkih nauka i da li postoji pravilnik, odluka ili neki drugi akt kojim su definisani parametri koji određuju šta se podrazumeva pod „znanjima iz oblasti informatičkih nauka“, propisanih članom 11 stav 2 Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnoškog kriminala. Od suda je traženo dostavljanje takvog dokumenta

ili, ukoliko ne postoji, razjašnjenje kriterijuma po kojima se određuje da li sudija poseduje „znanja iz oblasti informatičkih nauka“.

Tužilaštvo je u svom odgovoru dostavilo podatke o broju predmeta koji su predstavljeni u sledećoj tabeli:

Član Krivičnog zakonika	Broj formiranih predmeta	Broj lica protiv kojih su podneti optužni akti
298	12	X ^[1]
299	10	2
301	44	8
302	48	5
303	7	2
304a	1	X
198	5	X
199	63	5
185	325	188

Pored ovog podatka, tužilaštvo je ukazalo da su u upisnik nepoznatih izvrilaca krivičnih dela zaveden određeni broj krivičnih prijava (prikazano u tabeli u nastavku) s tim što ovi podaci nisu dovoljno pouzdani jer zakonska kvalifikacija krivičnih dela nije unošena u elektronski upisnik u svakom konkretnom slučaju.

Član Krivičnog zakonika	Broj formiranih predmeta
298	32
299	94
301	166
302	204
303	13
304	4
304a	1
198	1
199	34
200	2
202	5
185	114

[1] Prema podacima tužilaštva, za navedeno krivično delo nije podnet nijedan optužni akt.

■ Institucionalni kapaciteti

U Posebno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal, je, prema dostavljenim podacima, raspoređeno 10 javnih tužilaca, od kojih pet poseduje posebna znanja iz oblasti informatičkih tehnologija. U ovom tužilaštvu ne postoji poseban akt kojim je određeno šta se podrazumeva pod „znanjima iz oblasti informatičkih tehnologija“, ali su ona, po navodima iz odgovora, stečena kroz višegodišnje obuke organizovane od strane međunarodnih organizacija poput Saveta Evrope i Evropske Unije (iPROCEEDS@IPA), ali i od strane EUROPOL, TAIEX, OEBS i sl. Pored toga, ukazali su da je Visoki savet tužilaštva, prilikom izbora javnih tužilaca, sproveo testiranje kandidata radi formiranja mišljenja članova Saveta o njihovoj posebnoj osposobljenosti za rad na predmetima visokotehnološkog kriminala. Prema dostavljenim odgovorima tužilaštva, u odnosu na prethodnu godinu je dupliran broj tužilaca, ali je i dalje isti broj onih koji poseduju posebna znanja iz oblasti informatičkih tehnologija.

Viši sud u Beogradu je u svom odgovoru dostavilo podatke koji su predstavljeni u sledećoj tabeli:

Član Krivičnog zakonika	Broj presuda za traženi period
298	X
299	X
300	X
301	X
302	2
303	1
304	X
304a	X
198	X
199	1
200	X
201	X
202	X
185	34

Viši sud je odgovorio da, u okviru tog suda, ne postoji posebno odeljenje za borbu protiv visokotehnološkog kriminala i da je godišnjim rasporedom poslova određeno da sve sudije prvostepenog krivičnog odeljenja postupaju u predmetima visokotehnološkog kriminala na osnovu Godišnjeg rasporeda poslova Višeg suda u Beogradu. Sud je naveo da ne postoji poseban akt koji određuje šta se podrazumeva pod „znanjima iz oblasti informatičkih tehnologija“ propisanih članom 11(2) Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala, ukazujući istovremeno da tom odredbom nije propisana dužnost posedovanja posebnih znanja iz ove oblasti za postupanje sudija u predmetima visokotehnološkog kriminala, već je predviđeno jedino da će sudije koje eventualno poseduju posebne sertifikate o takvim znanjima imati prednost prilikom raspoređivanja u eventualno formirano Odeljenje za borbu protiv visokotehnološkog kriminala. U

poređenju sa dostavljenim podacima za prethodnu godinu, nije primećen nikakav napredak u radu suda, kako u pogledu formiranja posebnog odeljenja, tako ni u uvođenju obaveze posedovanja posebnih znanja iz oblasti visokotehnološkog kriminala.

Viši sud u Beogradu je dostavio ukupno 43 odluke (39 prvostepenih i 4 drugostepene) po podnetom zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja, za sva krivična dela u kojima je raspolagao podacima za traženi period. Od 39 prvostepenih odluka, 19 postupaka je okončano sporazumom o priznanju krivice (17 postupaka po članu 185 KZ, jedan postupak po članu 302 KZ i jedan postupak po članu 303 KZ), dok su preostali postupci okončani nakon vođenja glavnog pretresa.

Krivično delo neovlašćeni pristup zaštićenom računaru, računarskoj mreži i elektronskoj obradi podataka iz člana 302 Krivičnog zakonika

U periodu od 1. jula 2023. godine zaključno sa 30. junom 2024. godine donete su dve odluke u vezi sa ovim krivičnim delom.

Presudom Kpo3-15/2023 od 21. februara 2024. godine okrivljeni je osuđen za izvršenje krivičnog dela iz člana 302 KZ i za izvršenje krivičnog dela polno uznemiravanje iz člana 182a st. 1 KZ. U vezi sa prvim pomenutim krivičnim delom, okrivljeni je osuđen za dva događaja: (1) najpre za to što se od juna 2020. godine pa do kraja 2020. godine, u prostorijama jednog privrednog društva, neovlašćeno priključio na računarsku mrežu i pristupio korisničkim nalozima oštećene na društvenoj mreži FACEBOOK, resetovao njenu lozinku i potom nastavio da koristi njen profil, kao i na njenom profilu na mreži INSTAGRAM, promenio profilnu fotografiju i nastavio da šalje poruke sa njenih naloga pratiocima i (2) što je u maju 2020. godine, iz istih prostorija privrednog društva, pristupio nalogu druge oštećene takođe na društvenoj mreži FACEBOOK, predstavio se kao pripadnik vojno bezbednosne agencije i naveo je da je neko njene fotografije objavio na pornografskom sajtu, ponudivši joj pomoć da se te fotografije uklone sa sajta. Nakon što mu je oštećena omogućila pristup računaru na daljinu, preko aplikacije TEAMVIEWER i predala mu svoje pristupne parametre, on je pristupio njenim podacima, brisao poruke, fotografije i podatke iz imenika na njenom profilu na ovoj društvenoj mreži. Pored ovog, okrivljeni je u maju 2022. godine, ponovo iz prostorija istog privrednog društva, preko aplikacije MESSENGER, oštećenju poslao više eksplicitnih slika i poruka neprimerene sadržine, čime je izvršio krivično delo polno uznemiravanje iz člana 182a st. 1 KZ. Okrivljenom je izrečena jedinstvena kazna zatvora za sva tri dela u trajanju od pet meseci i mera bezbednosti oduzimanja jednog mobilnog telefona i laptopa. Ceneći olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog, sud je uzeo u obzir to što je on priznao izvršenje dela iz člana 302 st. 1 KZ, mladost optuženog u vreme izvršenja dela i njegovo korektno držanje pred sudom. Sa druge strane, otežavajuće okolnosti na strani okrivljenog su bile njegova ranija osuđivanost, posebno za istovrsna krivična dela i kratak protek vremena između ranije izvršenog i ovog krivičnog dela. Iako je sud uzeo u obzir činjenicu da je okrivljeni, u kratkom roku, izvršio istovrsno krivično delo, osnovano se može postaviti pitanje da li je izrečena zatvorska kazna adekvatna u konkretnom slučaju, upravo imajući u vidu otežavajuće okolnosti na strani optuženog.

U predmetu SPK Po3-30/2023 sud je presudom od 14. jula 2023. godine prihvatio sporazum o priznanju krivice koji je okrivljeni zaključio sa tužilaštvom za izvršena krivična dela ucene iz člana 215 st. 1 KZ i krivičnog dela iz člana 302 stav 2 u vezi sa stavom 1 u vezi člana 61 KZ. U pogledu drugog pomenutog krivičnog dela, okrivljeni je tokom 2019. godine u Vršcu snimio podatke koje je dobio tako što je neovlašćeno pristupao korisničkim nalogima oštećenih na mreži FACEBOOK, pokušavajući da tako dođe do elektronske pošte korisnika kako bi na taj način uspostavio kontrolu nad nalogima oštećenih na društvenim mrežama. Potom bi preuzimao i pristupao nalogima oštećenih, preuzimao njihove konverzacije koje su vodili sa drugim osobama, slike i video materijale koje nisu javno dostupne trećim licima. Okrivljenom je izrečena uslovna osuda tako što mu je utvrđena jedinstvena kazna zatvora od godinu dana i deset meseci koja se neće izvršiti ukoliko u roku od tri godine, od dana pravnosnažnosti presude, ne izvrši novo krivično delo. Okrivljenom je izrečena i mera bezbednosti oduzimanja predmeta – jednog računarskog kućišta, dva mobilna telefona, jedna memorijska SD kartica i nekoliko SIM kartica.

Krivično delo sprečavanje i organičavanje pristupa javnoj računarskoj mreži iz člana 303 Krivičnog zakonika

Sporazum o priznanju krivice potpisan je 28. marta 2024. godine i u predmetu SPK Po3-55/2023 kojim je oštećeni priznao da je izvršio krivično delo iz člana 303 st. 1 KZ tako što je od januara do novembra 2023. godine sprečavao i ometao pristup javnoj računarskoj mreži, suprotno odredbi člana 5 stav 10 Pravila nagradne igre „Uzmi račun i pobedi – drugi krug“ i člana 9 stav 3 Pravilnika kojim su zabranjene radnje učesnika u igri čiji je cilj povećavanje verovatnoće osvajanja nagrade korišćenjem sredstava i metoda koje su suprotne odredbama ovog Pravilnika, sačinivši računarski program koji automatski pronalazi brojeve ranije izdatih fiskalnih računa kreirao više od 400.000 prijava i sa 99 korisničkih naloga slao ka serveru poreske uprave čime je došlo do ometanja i prekida rada servera, što je onemogućilo ostale učesnike u igri da šalju račune.

Okrivljenom je izrečena uslovna osuda tako što mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine koja se neće izvršiti ukoliko u roku od tri godine od pravnosnažnosti presude ne izvrši novo krivično delo. Istovremeno mu je izrečena mera bezbednosti oduzimanja predmeta – jednog laptopa, jednog mobilnog telefona i 35 SIM kartica različitih mobilnih operatora.

Krivično delo prikazivanje, pribavljanje i posedovanje pornografskog materijala i iskorišćavanje maloletnog lica za pornografiju iz člana 185 Krivičnog zakonika

Najveći broj odluka za traženi period je donet u vezi sa krivičnim delom iz člana 185 KZ. Prema podacima koje je dostavio Viši sud u Beogradu, u navedenom periodu su donete 34 odluke, od kojih je u 16 predmeta potpisan sporazum o priznanju krivice, dok je preostalih 18 okončano u redovnom postupku. Od 18 odluka koje su okončane u redovnom postupku, četiri je dobilo epilog pred drugostepenim sudom. Viši sud je dostavio i drugostepene odluke u tim postupcima.

Sporazumi o priznanju krivice

U periodu od 1. jula 2023. godine do 30. juna 2024. godine potpisano je ukupno 16 sporazuma o priznanju krivice. Od 16 presuda, u 13 je potpisan sporazum za krivično delo iz stava 4 člana 185 KZ-a koji sankcioniše pribavljanje za sebe ili drugog, posedovanje, prodaju, prikazivanje, javno izlaganje ili na bilo koji drugi način činjenje dostupnim slika, audio-vizuelnih ili drugih predmeta pornografske sadržine nastale iskorišćavanjem maloletnog lica. U jednom predmetu sporazum je potpisan za delo iz stava 1 ovog člana koji se odnosi na prodaju, prikazivanje, javno izlaganje ili činjenje dostupnim na drugi način tekstova, slika, audio-vizuelnih ili drugih predmeta pornografske sadržine, odnosno prikazivanje pornografske predstave maloletniku. Sporazum je potpisan u jednom predmetu za delo iz stava 1 i 2 člana 185 KZ, gde se drugi stav odnosi na iskorišćavanje maloletnika za proizvodnju prethodno pomenutih sadržaja. U konačnom, u jednom predmetu je sporazum potpisan za delo iz stava 3 člana 185 KZ i on sankcioniše radnje iz stava 1. i 2 ovog člana ukoliko su učinjene prema detetu.

U 13 predmeta u kojima je potpisan sporazum iz člana 185 st. 4 KZ je izrečena kazna od godinu dana kućnog zatvora bez elektronskog nadzora.

Za krivično delo iz člana 185 st. 1 i 2 KZ-a izrečena je kazna od godinu dana kućnog zatvora bez elektronskog nadzora.^[2]

Ni u jednoj od navedenih presuda sudovi nisu obrazlagali razloge zbog kojih su prihvatili sporazum o priznanju krivice, niti razloge zbog kojih sankciju smatraju adekvatnom, navodeći samo da su ispunjeni svi uslovi iz člana 317 Zakonika o krivičnom postupku (ZKP).

U svim presudama je izrečena mera bezbednosti oduzimanja predmeta (mobilni telefoni, računari sa dodatnom opremom, hard diskovi ili memorijske kartice) i izrečene su posebne mere iz člana 7 Zakona o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima^[3]:

- 1) obavezno javljanje nadležnom organu policije i Uprave za izvršenje krivičnih sankcija;
- 2) zabrana posećivanja mesta na kojima se okupljaju maloletna lica (vrtići, škole i sl.);
- 3) obavezno posećivanje profesionalnih savetovališta i ustanova;
- 4) obavezno obaveštavanje o promeni prebivališta, boravišta ili radnog mesta;
- 5) obavezno obaveštavanje o putovanju u inostranstvo.

---

[2] SPK Po3 – 25/2023 od 6. jula 2023. godine

[3] "Službeni glasnik RS", broj 32 od 8. aprila 2013.

Ove mere su izrečene kumulativno uz njihovo sprovođenje najduže 20 godina posle izvršene kazne zatvora, s tim što će sud koji je doneo prvostepenu presudu, po službenoj dužnosti, nakon isteka svake četiri godine od početka primene odlučiti o potrebi njihovog daljeg sprovođenja.

Izvršiocima ovog krivičnog dela su pribavljali i posedovali fotografije ili audio-vizuelne zapise maloletnih lica, uglavnom preko različitih društvenih mreža, sajtova ili chat aplikacija (TELEGRAM) i čuvali ih u svojim telefonima, računarima, hard diskovima ili memorijskim karticama, što je i otkriveno prilikom pretresa njihovih stanova i drugih prostorija. Okrivljeni su priznali izvršenje krivičnog dela i potpisivali sporazume o priznanju krivice sa tužilaštvom, koje je sud potvrđivao pomenutim presudama.

Presude nakon glavne rasprave

Viši sud u Beogradu je u navedenom periodu doneo ukupno 18 odluka za krivično delo iz člana 185 KZ-a. U istom periodu je Apelacioni sud u Beogradu doneo četiri presude po žalbama na prvostepene odluke. U nastavku sledi tabelarni prikaz presuda donetih u prvom stepenu.

REDNI BROJ	BROJ PREDMETA	DATUM ODLUKE	ČLAN/OVI KZ KOJI SU OKRIVLJENIMA STAVLJENI NA TERET	DA LI SU OKRIVLJENI OSUĐENI
1	Kpo3-10/2023	21.09.2023.	185/2	Da
2	Kpo3-23/2023	09.11.2023.	185/3	Da
3	Kpo3-26/2023	07.09.2023.	185/3	Da
4	Kpo3-27/2023	02.08.2023.	185/4	Da
5	Kpo3-28/2023	15.06.2023.	185/3; 185/4	Da
6	Kpo3-42/2023	13.12.2023.	185/2	Da
7	Kpo3-44/2022	08.02.2024.	185/4	Da
8	Kpo3-22/2023	04.07.2023.	185/2; 185/3	Da
9	Kpo3-20/2023	29.05.2023.	185/2; 185/4	Da
10	Kpo3-29/2020	24.04.2023.	185/4	Da
11	Kpo3-53/2021	26.10.2023.	185/3	Ne
12	Kpo3-86/2022	04.05.2023.	185/4	Da
13	Kpo3-14/2023	10.07.2023.	185/4; 185/3; 185/1	Da
14	Kpo3-12/2023	22.09.2023.	185/1	Da
15	Kpo3-61/2022	23.05.2024.	185/3	Da
16	Kpo3-64/2022	03.02.2023.	185/4	Da
17	Kpo3-11/2023	08.06.2023.	185/4	Da
18	Kpo3-51/2022	08.03.2023.	185/4	Da

U predmetu Kpo3-53/2021 okrivljeni je oslobođen optužbe za delo koje mu je stavljeno na teret jer se, nakon nalaza i mišljenja sudskog veštaka, ispostavilo da je njegovo psihičko stanje bilo toliko narušeno da on ne može biti odgovoran u ovom krivičnom postupku usled odsustva svesti i volje da se krivično delo izvrši.

Izrečene sankcije u prvostepenom postupku su predstavljene u sledećoj tabeli:

REDNI BROJ	BROJ PREDMETA	IZREČENA KAZNA	IZREČENA MERA BEZBEDNOSTI	IZREČENA MERA ZABRANE	ČLAN 7 - POSEBNE MERE
1	Kpo3-10/2023	Osam meseci zatvora (elektronski nadzor kod kuće)	Ne	Ne	Da
2	Kpo3-23/2023	Jedinstvena zatvorska kazna od godinu dana i dva meseca	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Da
3	Kpo3-26/2023	Jedinstvena kazna zatvora od tri godine i šest meseci	Oduzimanje tri mobilna telefona	Ne	Da
4	Kpo3-27/2023	Godinu dana zatvora (elektronski nadzor kod kuće)	Ne	Ne	Da
5	Kpo3-28/2023	Jedinstvena kazna zatvora od godinu dana i tri meseca	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Da
6	Kpo3-42/2023	Godinu dana zatvora (elektronski nadzor kod kuće)	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Da
7	Kpo3-44/2022	Uslovna osuda (kazna zatvora od godinu dana, rok provere tri godine)	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Ne
8	Kpo3-22/2023	Jedinstvena kazna zatvora od pet godina	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Da
9	Kpo3-20/2023	Jedinstvena kazna od godinu dana zatvora (elektronski nadzor kod kuće)	Oduzimanje dva mobilna telefona	Zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenima	Da
10	Kpo3-29/2020	Devet meseci zatvora (kod kuće, bez primene elektronskog nadzora)	Oduzimanje Hard diska	Ne	Da
11	Kpo3-53/2021	X	X	X	X
12	Kpo3-86/2022	Kazna zatvora od šest meseci	Oduzimanje laptopa i hard diska	Ne	Da
13	Kpo3-14/2023	Kazna zatvora od dve godine i četiri meseca	Oduzimanje dva mobilna telefona	Ne	Da

REDNI BROJ	BROJ PREDMETA	IZREČENA KAZNA	IZREČENA MERA BEZBEDNOSTI	IZREČENA MERA ZABRANE	ČLAN 7 - POSEBNE MERE
14	Kpo3-12/2023	Jedinstvena kazna zatvora od 11 meseci (elektronski nadzor kod kuće i zabrana korišćenja interneta)	Oduzimanje dva mobilna telefona	Zabrana prilaženja i komunikacije sa oštećenom u periodu od tri godine od pravnosnažnosti presude	Da
15	Kpo3-61/2022	Jedinstvena kazna zatvora od tri godine i šest meseci	Oduzimanje dva mobilna telefona i jednog hard diska	Ne	Da
16	Kpo3-64/2022	Jedinstvena kazna zatvora od jedne godine i 10 meseci (opozvana ranija uslovna osuda)	Oduzimanje 4 hard diska, 2 USB, jedna SIM kartica i jedna SD kartica	Ne	Da
17	Kpo3-11/2023	Uslovna osuda (jedinstvena kazna zatvora od jedne godine, rok provere četiri godine)	Oduzimanje mobilnog telefona	Ne	Da
18	Kpo3-51/2022	Kazna zatvora dve godine i šest meseci	Oduzimanje 18 hard diskova	Ne	Da

Prilikom uzimanja u obzir otežavajućih okolnosti, sudovi su u osam predmeta našli njihovo postojanje. U pet predmeta je sud ukazao na raniji život okrivljenog, gde je posebno cenio činjenicu ranije osuđivanosti za krivična dela, s tim to je u dva predmeta sud ukazao na raniju osuđivanost za istovrsna krivična dela.^[4] U predmetu Kpo3-26/2023 sud je kao otežavajuću okolnost cenio preduzimanje radnji u odnosu na više maloletnih lica u periodu dužem od jedne godine, dok je u predmetu Kpo3-42/2023 otežavajuću okolnost predstavljalo to što je okrivljeni, u trenutku izvršenja dela, živeo sa maloletnom oštećenom, kao vanbračni partner njene majke. Na kraju, u predmetu Kpo3-86/2022, sud je uzeo u obzir i sklonost ka vršenju protivpravnih dela, protek kratkog perioda od izvršenja prethodnog dela i pojačanu društvena opasnost jer su radnje okrivljenog bile sve učestalije.

Sa druge strane, u oceni olakšavajućih okolnosti, u 15 presuda je sud kao olakšavajuće okolnosti uzimao korektno držanje pred sudom, delimično ili puno priznanje izvršenja krivičnog dela, zaposlenost, obavezu samoizdržavanja, mladost izvršilaca, neosuđivanost, okolnost da se oštećeni nisu pridružili krivičnom gonjenju ili isticali imovinskopравни zahtev, iskreno kajanje; okolnost da štetne radnje neće ostaviti trajne posledice po oštećene; okolnost da je okrivljeni u braku i da ima decu^[5]; zdravstvene probleme okrivljenog ili članova njegove porodice ili okolnost da je protekao duži vremenski period od prethodno izvršenog krivičnog dela.

[4] Kpo3-15/2023 i Kpo3-22/2023.

[5] Kpo3-44/2022

Četiri drugostepene odluke su predstavljene u sledećoj tabeli:

REDNI BROJ	BROJ PRVOSTEPENOG PREDMETA	BROJ DRUGOSTEPENOG PREDMETA	DRUGOSTEPENA ODLUKA
1	Kpo3-14/2023	Kž1 Po3-31/2023	Ukinuta prvostepena odluka za delo iz člana 185/1 jer nije razjašnjeno da li je okrivljeni znao koliko maloletna otečena ima godina; smanjena kazna na dve godine i dva meseca
2	Kpo3-12/2023	Kž1 Po3-5/2024	Preinačenje u pogledu vremena uračunavanja mere zabrane napuštanja stana (uračunava se i vreme zabrane koje je izrekao sudija za prethodni postupak)
3	Kpo3-11/2023	Kž1 Po3-23/2023	Preinačeno u delu izrečenih posebnih mera iz člana 7, s obzirom na to da se one ne mogu izricati kod uslovnih osuda
4	Kpo3-51/2022	Kž2 Po3-13/2023	Smanjena kazna na jednu godinu i šest meseci

Drugostepene odluke pokazuju da su prvostepene presude preinačene u korist okrivljenih, kako usled propusta suda da pravilno primeni materijalnopravne odredbe, tako i u pogledu visine izrečene kazne od strane prvostepenih sudija.

Zaključak

Kao i u prethodnoj analizi sudske prakse koja je obuhvatala period od 1. jula 2022. godine zaključno sa 30. junom 2023. godine i sada se može zaključiti da su sudovi ostali dosledni u tome da krivičnim delima iz ovog korpusa ne pridaju poseban značaj, niti je pristupnija senzibilisanost za ovu vrstu prestupa okrivljenih. Pristup u oceni olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti se najbolje može predstaviti kroz primer presude Kpo3-44/2022 u kojoj je sud, kao olakavajuću okolnost, cenio to što je okrivljeni u braku i ima decu, dok je npr. u ranijoj presudi Kpo3-27/2022, kao olakavajuća okolnost uzeto to što okrivljeni nije u braku i nema decu. Ista ovakva okolnost da je okrivljeni neoženjen i bez dece uzeta je kao olakšavajuća u predmetu Kpo3-26/2023.

Odsustvo standarda šta se uzima kao olakšavajuća ili otežavajuća okolnost upravo i dovodi do ovako suprotnih zaključaka suda u potpuno istoj situaciji u kojoj se nađu dva okrivljena. Osim što stvara nesigurnost i podriva poverenje u rad suda kod oštećenih lica, ovakvo postupanje suda je istovremeno i uzrok pravne nesigurnosti i neizvesnosti za sve učesnike u postupku jer je nemoguće uspostaviti čak i elementarne kriterijume u primeni člana 54 Krivičnog zakonika.

Poseban problem predstavlja i to što sud, kao olakavajuću okolnost, uzima nalaz psihologa da štetne radnje koje je okrivljeni preduzeo neće ostaviti trajnije posledice po maloletnike^[6], čime se jedna suštinski povoljna okolnost po oštećene uzima istovremeno i kao okolnost koja predstavlja osnov za ublažavanje kazne izvršiocima krivičnih dela. Na jednak način sudovi postupaju kada se oštećeni ne pridruži krivičnom gonjenju ili ne istakne imovinskopravni zahtev, čime se relativizuje ozbiljnost krivičnog dela koje postaje sve učestalije u pravosuđu Srbije. U predmetu Kpo3-86/2022 sud i konstatuje da postoji pojačana društvena opasnost jer su ove radnje sve učestalije, ali to i dalje nije dovoljno da se sankcije pooštire makar na način da se okolnosti, poput prethodno navedenih, ne uzimaju kao olakšavajuće okolnosti za izvršioce krivičnih dela.

Značajno je ukazati i na zaključak suda u presudi Kpo3-64/2022 u kojoj je jedna od relevantnih činjenica bila i ta što je oštećena slala svoje nage fotografije okrivljenom koje je on potom objavio na društvenim mrežama. Sud je naveo da je oštećena mogla u svakom trenutku da „blokira“ okrivljenog na društvenim mrežama, ali da to nije učinila jer je i sama navela da su joj prijali komplimenti koje joj je delio i da je svojim ponašanjem oštećena omogućila okrivljenom da izvrši delo koje mu je stavljeno na teret. Sud je zaključio da to što je okrivljeni, bez znanja oštećene, objavio njene fotografije na društvenim mrežama jeste pitanje koje se prostire na teren morala, ali da sama za sebe, ova činjenica ne predstavlja bitno obeležje predmetnog krivičnog dela.

---

[6] Kpo3-26/2023

Sve ovo ponovo vodi zaključku da bi razloge za ovakve propuste, između ostalog, trebalo tražiti ne samo u izostanku posebnih znanja iz oblasti informatičkih tehnologija, već i u odsustvu razumevanja stepena štetnih posledica koje, na duže staze, po pojedince uzrokuje neadekvatno sankcionisanje krivičnih dela iz ove grupe. Stoga, sticanje znanja o ovoj vrsti tehnologije ne bi smelo da se ograniči samo na njeno funkcionisanje, već bi moralo da bude praćeno i edukacijama o psihološkim, socijalnim i svim drugim posledicama koje po oštećenog ostavlja blagonaklonost prema izvršiocima krivičnih dela iz ove grupe ili prevaljivanje tereta štetne na samu žrtvu. Za razliku od tužilaštva koje je navelo da su znanja iz informatičkih tehnologija sticana na različite načine, uključujući seminare, obuke koje su organizovane od strane međunarodnih organizacija poput Saveta Evrope i Evropske Unije (iPROCEEDS@IPA), ali i od strane EUROPOL, TAIEX, OEBS i sl., sudovi i dalje nemaju nikakve dodatne obuke iz ovih oblasti, nemaju specijalizovana odeljenja za ovu oblast, niti se od sudija zahteva posedovanje posebnih znanja iz ove oblasti. Ovakva praksa Višeg suda i dalje ne zadovoljava odredbu člana 11 Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnološkog kriminala koja definiše makar prednost u imenovanju sudija koji imaju posebna znanja iz oblasti informatičkih tehnologija. Povećanje broja ovih krivičnih dela bi za posedicu trebalo da ima dodatne zahteve od sudija za sticanjem posebnih znanja iz ove oblasti, ali i napore države da sudijama omogući sticanje takvih znanja i veština.

U skoro svim predmetima u kojima su bili ispunjeni uslovi, sud je izrekao mere bezbednosti oduzimanja predmeta, dok su mere zabrane izrečene u svega dva predmeta i obe su se odnosile na zabranu približavanja i komunikacije sa oštećenim. Kao i u ranijim zaključcima i ovde se može zauzeti stav da je, imajući u vidu prirodu krivičnog dela, a posebno dela iz člana 185 KZ-a, utisak da se mera zabrane približavanja i komunikacije sa oštećenim nedovoljno često izriče. Sa druge strane, u gotovo svim predmetima su sudovi izrekli i posebne mere iz člana 7 Zakona o posebnim merama za sprečavanje vršenja krivičnih dela protiv polne slobode prema maloletnim licima, što zaslužuje pozitivnu ocenu u radu suda.

U svetlu svih presuda koje su dostavljene za period od poslednjih godinu dana, ne može se izbeći zaključak da interesi oštećenih nijednog trenutka nisu bili u prvom planu prilikom donošenja odluka i izricanja sankcija. Naprotiv, okolnost da se oštećeni ne pridruži krivičnom gonjenju, niti istakne imovinskopravni zahtev, a još manje da sticajem srećnih okolnosti ne ostavi trajne posledice po njegovo zdravlje, sud uzima kao olakavajuću okolnost po okrivljenog, što vodi krajnje apsurdnom ishodu krivičnog postupka. Položaj okrivljenog i njegova prava koja mu jemči zakon ne bi trebalo da vode bilo kakvom limitiranju prava i statusa oštećenog, a još manje da se izbor oštećenog da se ne pridruži krivičnom gonjenju, da ne istakne imovinskopravni zahtev ili da nema nikakve trajne štetne posledice po njegovo zdravlje uzima kao prednost okrivljenog prilikom odmeravanja kazne.

Nedostaci na koje je ukazano u prethodnoj analizi i dalje nisu otklonjeni, a sudovi sada uvode i dodatne, posebno problematične olakavajuće okolnosti za okrivljenog, iako su svesni činjenice da je broj ovih krivičnih dela u porastu i da je stepen društvene opasnosti značajno veći. Sve ovo bi trebalo da predstavlja alarm za državu i nadležna pravosudna tela da u što kraćem roku razviju mehanizme koji će sudijama doneti znanja iz ove oblasti. U međuvremenu bi i sami sudovi mogli da preduzmu niz koraka za koje im posebna znanja nisu preko potrebna, poput harmonizacije sudske

prakse u pogledu uspostavljanja jasnih kriterijuma za ocenu olakavajućih i otežavajućih okolnosti, ujednačavanja kazni ili izricanja mera zabrane. Ovo bi predstavljalo prvi korak koji ne zavisi ni od koga drugog osim od samog suda.

